

УДК 005.8:005.334]:004.056

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Вешкін Є.П., Худяков Д.Л.

e-mail: denys.khudiakov@nure.ua, yevhenii.veshkin@nure.ua

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК
м. Харків, Україна

This article explores the critical role of investment risk assessment in ensuring the economic security of enterprises. It highlights the growing importance of identifying and managing risks due to unpredictable changes in economic, political, and social environments. The study outlines key types of investment risks, including financial, credit, liquidity, operational, political, social, and environmental risks. It also examines both quantitative and qualitative methods used to evaluate these risks, such as sensitivity analysis, scenario planning, Monte Carlo simulations, expert evaluations, and SWOT analysis. Additionally, the article emphasizes the use of financial indicators like NPV, PI, and Payback Period for investment decision-making. Effective risk management is presented as essential for sustainable development and long-term business stability.

Оцінка інвестиційних ризиків є важливою складовою забезпечення економічної безпеки підприємства, оскільки вона дозволяє не лише мінімізувати ймовірність фінансових втрат, а й забезпечити стабільність та ефективність господарської діяльності організації. У сучасних умовах підприємства дедалі більше стикаються з непередбачуваними змінами в економічному, політичному та соціальному середовищі, що робить інвестиції більш вразливими до зовнішніх шоків. Ці зміни можуть істотно вплинути на фінансову стабільність і стратегію розвитку компанії. Таким чином, правильна оцінка інвестиційних ризиків виступає необхідною умовою для забезпечення сталого та збалансованого розвитку підприємства.

Інвестиційні ризики визначаються як ймовірність того, що фактичний результат інвестування не відповідатиме очікуванням, що може призвести до фінансових втрат або незадовільних результатів. Такий тип невизначеності може виникати внаслідок змін зовнішнього середовища, коливань на фінансових ринках, політичних або соціальних змін, а також через технологічні збої чи екологічні фактори, які можуть вплинути на активи чи бізнес-процеси підприємства. В економічній теорії ризик визначається як невизначеність щодо майбутніх результатів інвестиційної діяльності, що обумовлює необхідність проведення її оцінки та аналізу можливих загроз і варіантів розвитку подій.

Серед основних видів інвестиційних ризиків можна виокремити фінансовий, кредитний, ризик ліквідності, операційний, політичний,

соціальний та екологічний. Кожен з цих видів має свої особливості, що вимагають окремого підходу до оцінки та управління:

- фінансовий ризик – виникає внаслідок змін на фінансових ринках, таких як коливання процентних ставок або валютних курсів, що можуть вплинути на вартість інвестицій або здатність підприємства обслуговувати свої фінансові зобов'язання;

- кредитний ризик – полягає в можливості того, що контрагент не виконає свої фінансові зобов'язання, що може призвести до втрат для інвестора. Це особливо важливо в умовах економічної нестабільності або в разі зміни кредитних умов;

- ризик ліквідності – передбачає труднощі, пов'язані з реалізацією активів або виходом з інвестицій без значних фінансових втрат, що може обмежити гнучкість і швидкість реакції підприємства на зміну умов;

- операційний ризик – стосується внутрішніх процесів підприємства, таких як помилки в управлінні, неефективність операційних процедур, технологічні збої або невдачі в реалізації проєктів, що можуть призвести до втрат або зниження ефективності;

- політичний ризик – зумовлений змінами в політичній ситуації або законодавстві, які можуть суттєво змінити умови для ведення бізнесу, вплинути на доходність інвестицій або на здатність компанії працювати в певній юрисдикції;

- соціальний ризик – виникає через соціально-економічні зміни в суспільстві, зокрема через зміни в споживчих вподобаннях, трудових ресурсах або соціальних умовах, що можуть вплинути на попит на продукцію чи послуги компанії;

- екологічний ризик – пов'язаний зі змінами в екологічних умовах або вимогах до охорони навколишнього середовища, що може спричинити необхідність значних витрат на адаптацію до нових стандартів або на усунення екологічних проблем [1].

Оцінка інвестиційних ризиків передбачає використання різноманітних методів і підходів, що дозволяють детально аналізувати можливі загрози і їхній вплив на інвестиційну діяльність. Серед основних методів оцінки ризиків можна виділити як кількісні, так і якісні підходи, кожен з яких має свої переваги та обмеження.

Кількісні методи включають такі інструменти, як:

- аналіз чутливості, який дозволяє оцінити, як зміни в ключових параметрах (наприклад, ціни продукції чи витрати на виробництво) можуть вплинути на фінансові результати інвестицій;

- метод сценаріїв, що передбачає створення кількох варіантів розвитку подій (песимістичного, оптимістичного та реалістичного сценаріїв), даючи змогу оцінити ризики в залежності від різних економічних, політичних чи соціальних умов;

– метод Монте-Карло, який використовує випадкові варіації параметрів для отримання статистичних оцінок ймовірності різних результатів інвестицій, що дає змогу визначити розподіл потенційних прибутків або збитків.

Якісні методи оцінки включають:

– експертні оцінки, коли команда фахівців або зовнішніх консультантів проводять аналіз ризиків на основі свого досвіду та знань ринку.

– SWOT-аналіз, який дозволяє визначити сильні та слабкі сторони інвестиційного проєкту, а також можливості та загрози, що виникають під час його реалізації [2].

Крім того, для оцінки ефективності інвестицій також застосовуються фінансові показники: чиста приведена вартість (NPV), індекс рентабельності (PI), період окупності (Payback Period). Вони дозволяють оцінити доцільність інвестиційних проєктів і визначити період, необхідний для відшкодування вкладених коштів, що сприяє прийняттю обґрунтованих інвестиційних рішень.

Для забезпечення економічної безпеки організації критично важливим є ефективне управління інвестиційними ризиками. Помилкова оцінка або недооцінка можливих загроз може призвести до значних фінансових втрат, а в крайніх випадках – до банкрутства. Своєчасна і точна оцінка ризиків є необхідною умовою для успішного втілення інвестиційних ініціатив, дозволяє оперативно виявляти потенційно небезпечні проєкти та вживати необхідних коригувальних заходів для оптимізації інвестиційної стратегії.

Таким чином, оцінка інвестиційних ризиків є невід’ємною складовою системи управління економічною безпекою підприємства. Вона дозволяє не лише знижувати фінансові втрати, але й забезпечувати стабільність прибутку, адаптуватися до змін зовнішнього середовища та захистити компанію від кризових ситуацій, забезпечуючи довгострокову стабільність і розвиток бізнесу навіть в умовах нестабільного та змінного економічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Ліп’яніна-Гончаренко Х., Комар М., Саченко А., Лендюк Т. Оцінка інвестиційних ризиків віртуальної ІТ-компанії на основі машинного навчання. *Measuring and Computing Devices in Technological Processes*. 2022. № 3. С. 45-60.

2. Sorokina L., Hoiko A. Analysis of methods of assessing the risk of investment projects in the aspect of recovery of the national economy. *Ways to Improve Construction Efficiency*. 2023. Вип. 1 (51). С. 52-73.

3. Polozova T., Cherkashina M., Shapoval O., Romanchik T., Alzoubi Laith Abdel Karim Mohammad. Assessment of risks in conditions of provision of security of economic activities of organizations. *Journal of security and sustainability issues*. 2019. № 8 (4). pp. 705-714.